

Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар
министрлігі «Қазгидромет» РМҚ Жамбыл облысы бойынша
филиалы



I

**ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША
ҚОРШАҒАН ОРТА ЖАЙ-КҮЙІ
ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ
БЮЛЛЕТЕНІ**

2025 жыл, I тоқсан

**Тараз
2025 жыл**

	МАЗМҰНЫ	Бет
	Алғы сөз	3
1	Атмосфералық ауа ластануының негізгі көздері	4
2	Тараз қ. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері	4
2.1	Жаңатас қ. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері	6
2.2	Қаратау қ. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері	7
2.3	Шу қ. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері	9
2.4	Қордай а. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері	10
3	Атмосфералық жауын-шашын сапасының жай-күйі	11
4	Жер үсті сулары сапасының жай-күйі	12
5	Жамбыл облысының радиациялық жағдайы	13
	1 Қосымша	14
	2 Қосымша	16

Алғы сөз

Ақпараттық бюллетень ұлттық гидрометеорологиялық қызметтің бақылау желісіне қоршаған орта жай-күйіне экологиялық мониторинг жүргізу жөнінде «Қазгидромет» РМК арнайы бөлімшелерімен орындалатын жұмыс нәтижелері бойынша дайындалған.

Бюллетень Жамбыл облысы аумағында қоршаған ортаның жай-күйі туралы мемлекеттік органдарды, қоғам мен халықты ақпараттандыруға арналған және ластану деңгейінің өзгеруі болған тенденциясының есебінен ҚР қоршаған ортаны қорғау саласындағы іс-шаралардың тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді.

Жамбыл облысының атмосфералық ауа сапасына бағалау

1. Атмосфералық ауа ластануының негізгі көздері

Жамбыл облысы статистика департаментінің деректеріне сәйкес Жамбыл облысында тұрақты көздерден ластаушы заттардың нақты жиынтық шығарындылары 51,2 мың тоннаны құрайды. Тараз қаласы бойынша стационарлық көздерден ластаушы заттардың нақты жалпы шығарындылары 24,8 мың тоннаны құрайды.

Жамбыл облысында тіркелген автокөлік саны 276,9 мың бірлікті құрайды.

Статистика департаментінің мәліметінше, Тараз қаласында жеке тұрғын үйлер саны 36 474; Жаңатас қаласында жеке тұрғын үйлер саны 1439; Қаратау қаласында жеке тұрғын үйлер саны 3 185; Шу қаласында 6650 жеке тұрғын үйлер бар. Қалалық елді мекендерде газбен қамтылған жалпы ауданның үлесі 100%, сумен қамтылуы 100% құрайды, ауылдық елді мекендерде газбен қамтылу 100%, сумен қамтылуы 100 пайызды құрайды.

2. Тараз қаласы атмосфералық ауа сапасына бақылау

Тараз қаласы атмосфералық ауасының жай-күйіне бақылау 5 бақылау бекеттерінде, соның ішінде 4 қол күшімен алынатын бекеттерде және 1 автоматтық станцияда жүргізіледі (1 Қосымша).

Жалпы қала бойынша ластану 13 көрсеткішке дейін анықталады:

1) қалқыма бөлшектер (шаң) 2) күкірт диоксиді; 3) көміртегі оксиді; 4) азот диоксиді; 5) азот оксиді; 6) фторлы сутек; 7) формальдегид; 8) күкіртсутек; 9) бенз(а)пирен; 10) марганец; 11) қорғасын; 12) кобальт; 13) кадмий.

1-кестеде бақылау бекеттерінің орналасу орны мен бекеттерде анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпарат көрсетілген.

1-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасу орны мен анықталатын қоспалар

№	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	қол күшімен алынған сынама	Шымкент көшесі, 22	қалқыма бөлшектер (шаң), күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, фторлы сутек, формальдегид, бенз(а)пирен, қорғасын, марганец, кадмий, кобальт.
2		Рысбек батыр көшесі, 15, Ниятқалиев көшесінің бұрышы	
3		Абай және Төле би көшелерінің бұрышы	
4		Абай даңғылы мен Байзақ батыр көшесінің қиылысы	
6	үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Сәтбаев көшесі мен Жамбыл даңғылы	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, күкіртсутек

2025 жылдың 1тоқсанындағы Тараз қаласы атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша Тараз қаласы атмосфералық ауасының ластану деңгейі **көтеріңкі** болып бағаланды, ол СИ=2,4 (көтеріңкі) және ЕЖҚ=2% (көтеріңкі) көміртегі оксиді бойынша № 2 (*Рысбек батыр көшесі, 15, Ниятқалиев көшесінің бұрышы*). Атмосфералық ауаның ластануына негізінен көміртегі оксиді (1 тоқсанда ШЖШ-дан асу саны: 47 жағдай) үлес қосты.

Максималды бір реттік шоғырлар бойынша көміртегі оксиді 2,4 ШЖШ_{м.б.} қалқыма бөлшектер (шаң) 1 ШЖШ_{м.б.} құрады, атмосфералық ауадағы басқа ластанушы заттар мен ауыр металдар шоғыры ШЖШ-дан аспады. Орташа тәуліктік шоғырлардың нормадан асуы азот диоксиді 1,7 ШЖШ_{о.т.} бойынша байқалды.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЖЛ және ЭЖЛ) жағдайлары: ЖЛ (10 ШЖШ-дан аса) и ЭЖЛ (50 ШЖШ-дан аса) анықталмады.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асу еселігі және асу жағдайларының саны 2-кестеде көрсетілген.

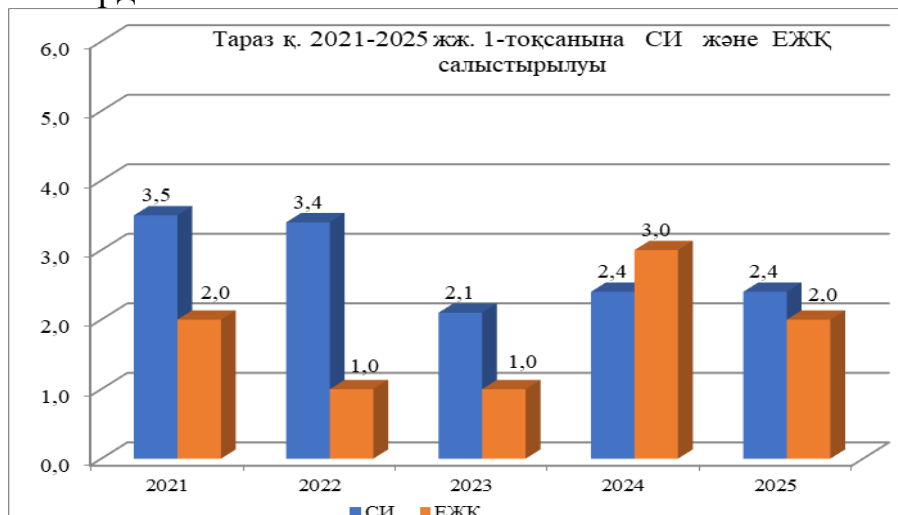
2-кесте

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ _{м.б} жағдайларының саны			
	мг/м3	ШЖШ _{о.т} асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ _{м.б} еселігі		%	> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
								оның ішінде	
Тараз қаласы									
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,148	0,98	0,5	1,00	0,00	0	0	0	
Күкірт диоксиді	0,010	0,21	0,455	0,91	0,00	0	0	0	
Көміртегі оксиді	1,14	0,38	12,0	2,40	0,64	47	0	0	
Азот диоксиді	0,067	1,68	0,17	0,85	0,00	0	0	0	
Азот оксиді	0,042	0,70	0,13	0,33	0,00	0	0	0	
Фторлы сутек	0,002	0,47	0,015	0,75	0,00	0	0	0	
Формальдегид	0,006	0,64	0,022	0,44	0,00	0	0	0	
Күкіртсутек	0,001		0,003	0,38	0,00	0	0	0	
Бенз(а)пирен	0,0004	0,37	0,0007						
Қорғасын	0,000056	0,186	0,000229						
Марганец	0,000030	0,030	0,000065						
Кобальт	0	0	0						
Кадмий	0	0	0						

Қорытынды:

Соңғы бес жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі 1 тоқсанда келесідей болып өзгерді:



Графиктен көріп отырғанымыздай, атмосфералық ауаның ластану деңгейі көтеріңкі болып бағаланды.

Максималды бір реттік шоғырлар саны көміртегі оксиді (47 жағдай) бойынша анықталды. Орташа тәуліктік шоғырлардың нормадан асуы азот диоксиді және қалқыма бөлшектер (шаң) бойынша байқалды.

Азот диоксидінің орташа тәуліктік көрсеткіштерінің артуы қаланың жүктелген қиылыстарында автокөлік ауасының ластануына елеулі үлес қосқандығын және осы ластаушы заттың қала атмосферасында тұрақты жинақталғандығын айғақтайды. Көміртегі оксидімен ластанудың негізгі көздері- автокөлік және қатты отынды жағу. Қалқыма бөлшектер (шаң) -дегеніміз ауадағы қатты бөлшектер мен сұйық тамшылар. Бұл тозаңды, тозаңданудың, күйені, түтінді және т.б. қоса алғанда, органикалық және бейорганикалық текті әртүрлі бөлшектердің қоспасы.

Метеорологиялық жағдай

1-тоқсанда ауа райы барикалық түзілімдердің жиі ауысуымен сипатталды. Жауын-шашын (жаңбыр мен қар), ал наурыздың 3-ші онкүндігінде облыстың солтүстігі мен оңтүстігінде қатты жауын-шашын (жаңбыр мен қар) байқалды. Бір ай бойы тұман жиі тіркеліп, жекелеген күндері көктайғақ болды. Атмосфералық фронттардың өтуі кезінде желдің күшеюі байқалды, ал жекелеген күндері дауыл жағдайлары орын алды. Қаңтардың 3-ші онкүндігінде Тараз МС-да оңтүстік-батыстан 27 м/с (екпіні 30 м/с) желдің күшейуі, ал наурыздың 1-ші онкүндігінде Тараз МС-да оңтүстік-батыстан 26м/с (екпіні 35 м/с) екпінді жел, Қаратау МС оңтүстік-батыстан 27м/с (екпіні 35 м/с) байқалды. 1-тоқсанда жауын-шашын мөлшері нормадан төмен болды: қаңтарда 43%, ақпанда 20%, наурызда 63% құрады.

1 тоқсанында ҚМЖ (қолайсыз метеорологиялық жағдай) байқалмады.

2.1 Жаңатас қаласы атмосфералық ауа сапасына бақылау

Жаңатас қаласы аумағында атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 1 автоматтық станцияда жүргізіледі (1 Қосымша).

Жалпы қала бойынша ластану 5 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді; 3) азот диоксиді, 4) азот оксиді, 5) аммиак.

3-кестеде бақылау бекеттерінің орналасу орны мен бекеттерде анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпарат көрсетілген.

3-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасу орны мен анықталатын қоспалар

№	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	есептік квартал 001 № 18	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, азот диоксиді, азот оксиді, аммиак.

2025 жылдың 1 тоқсанындағы Жаңатас қаласы атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Бақылау желісі бойынша Жаңатас қаласы ауасының ластану деңгейі **төмен** деп бағаланып, ол аммиак бойынша СИ=0,3 (төмен) және ЕЖҚ=0% (төмен) болып анықталды.

Ластаушы заттардың орташа және максималды бір-реттік шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЖЛ және ЭЖЛ) жағдайлары: ЖЛ (10 ШЖШ-дан аса) и ЭЖЛ (50 ШЖШ-дан аса) анықталмады.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асу еселігі және асу жағдайларының саны 4-кестеде көрсетілген.

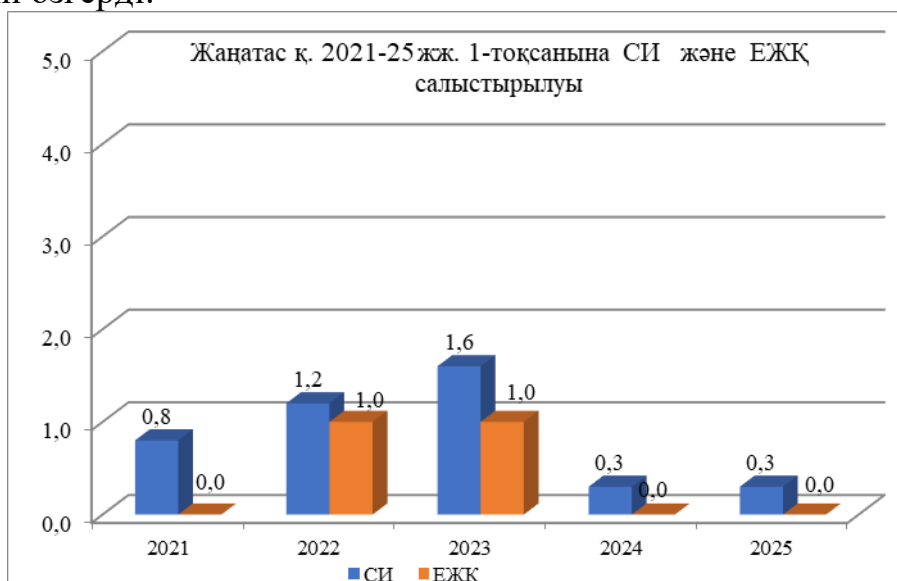
4-кесте

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны			
	мг/м ³	ШЖШ о.т.асу еселігі	мг/м ³	ШЖШ м.б. асу еселігі		%	> ШЖШ	>5	>10
								ШЖШ	ШЖШ
								оның ішінде	
Жаңатас қаласы									
Күкірт диоксиді	0,018	0,37	0,023	0,045	0,00	0	0	0	
Көміртегі оксиді	0,42	0,14	1,27	0,253	0,00	0	0	0	
Азот диоксиді	0,034	0,85	0,059	0,296	0,00	0	0	0	
Азот оксиді	0,013	0,22	0,039	0,097	0,00	0	0	0	
Аммиак	0,007	0,17	0,064	0,32	0,00	0	0	0	

Қорытынды:

Соңғы бес жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі 1 тоқсанда келесідей болып өзгерді:



Графиктен көріп отырғанымыздай 2021, 2024, 2025 жылдары атмосфералық ауаның ластану деңгейі төмен болып бағаланса, 2022, 2023 жылдары көтеріңкі деңгейді көрсетті.

2.2 Қаратау қаласы атмосфералық ауа сапасына бақылау

Қаратау қаласы аумағындағы атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 1 автоматтық станцияда жүргізіледі (1 қосымша).

Жалпы қала аусының ластануы 2 көрсеткіш бойынша анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді.

5-кестеде бақылау бекеттерінің орналасу орны мен бекеттерде анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпарат көрсетілген.

Бақылау бекеттерінің орналасу орны мен анықталатын қоспалар

№	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Тамды әулие көшесі, №130	күкірт диоксиді, көміртегі оксиді

2025 жылдың 1 тоқсанындағы Қаратау қаласы атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Бақылау желісі бойынша **Қаратау** қаласы ауасының ластану деңгейі **төмен** деп бағаланып, ол күкірт диоксиді бойынша СИ=0,1 (төмен) және ЕЖҚ=0% (төмен) болып анықталды.

Ластаушы заттардың орташа және максималды бір-реттік шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЖЛ және ЭЖЛ) жағдайлары: ЖЛ (10 ШЖШ-дан аса) и ЭЖЛ (50 ШЖШ-дан аса) анықталмады.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асу еселігі және асу жағдайларының саны 6-кестеде көрсетілген.

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны			
	мг/м3	ШЖШ о.т.асу еселігі	мг/м³	ШЖШ м.б.асу еселігі		%	> ШЖШ	>5	>10
								ШЖШ	ШЖШ
								оның ішінде	
Қаратау қаласы									
Күкірт диоксиді	0,041	0,82	0,073	0,15	0,00	0	0	0	
Көміртегі оксиді	0,007	0,002	0,078	0,02	0,00	0	0	0	

Қорытынды:

Соңғы бес жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі 1 тоқсанда келесідей болып өзгерді:



Графиктен көріп отырғанымыздай 2023, 2024, 2025 жылдар аралығында атмосфералық ауаның ластану деңгейі төмен болып бағаланса, 2021, 2022 жылдары көтеріңкі деңгейді көрсетті.

2.3 Шу қаласы атмосфералық ауа сапасына бақылау

Шу қаласы аумағында атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 1 автоматтық станцияда жүргізіледі (1 қосымша).

Жалпы қала бойынша ластану 6 көрсеткішке дейін анықталады: 1) РМ 2,5 қалқыма бөлшектері; 2) РМ 10 қалқыма бөлшектері; 3) күкірт диоксиді; 4) көміртегі оксиді; 5) озон (жербеті), 6) күкіртсутек.

7-кестеде бақылау бекеттерінің орналасу орны мен бекеттерде анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпарат көрсетілген.

7-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасу орны мен анықталатын қоспалар

№	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Шу қалалық ауруханасының маңында	РМ 2,5 қалқыма бөлшектері, РМ 10 қалқыма бөлшектері, күкірт диоксиді, көміртегі оксиді, озон (жербеті), күкіртсутек

2025 жылдың 1 тоқсанындағы Шу қаласы атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Стационарлық бақылау желісінің деректері бойынша Шу қ. атмосфералық ауасының ластану деңгейі **көтеріңкі** болып бағаланды, ол СИ=2,3 (көтеріңкі) және ЕЖҚ=6% (көтеріңкі) күкіртсутек бойынша анықталды. Атмосфералық ауаның ластануына негізінен күкіртсутек (1 тоқсанда ШЖШ-дан асу саны: 379 жағдай) үлес қосты.

Ластаушы заттардың орташа шоғырлары ШЖШ-дан аспады. Максималды-бір реттік шоғырлар күкіртсутегі бойынша 2,3 ШЖШ_{м.б.}, көміртегі оксиді 1,1 ШЖШ_{м.б.}, құрады, атмосфералық ауадағы басқа ластаушы заттар шоғыры ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЖЛ және ЭЖЛ) жағдайлары: ЖЛ (10 ШЖШ-дан аса) и ЭЖЛ (50 ШЖШ-дан аса) анықталмады.

Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асу еселігі және асу жағдайларының саны 8-кестеде көрсетілген.

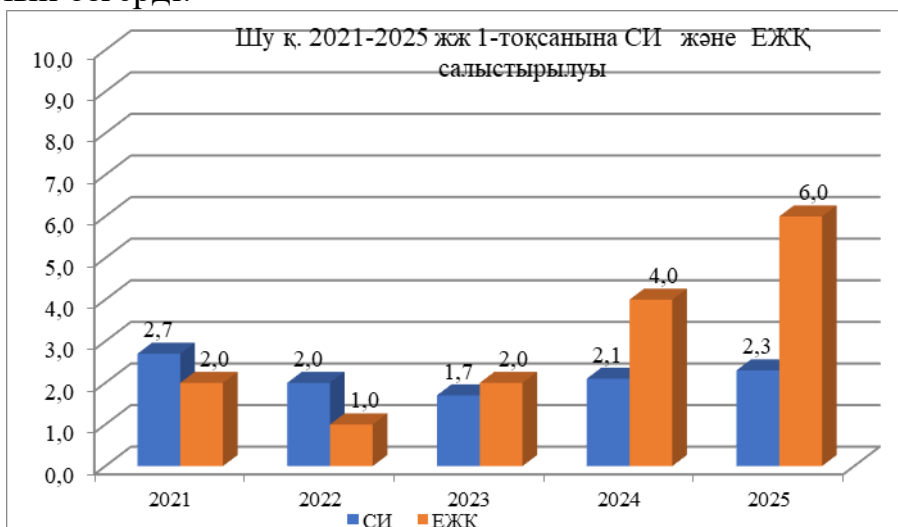
8-кесте

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖ Қ	ШЖШ арту жағдайларының саны		
	мг/м3	ШЖШ о.т.асу еселігі	мг/м3	ШЖШ м.б.асу еселігі	%	> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
							оның ішінде	
Шу қаласы								
РМ 2,5 қалқыма бөлшектері	0,0015	0,04	0,002	0,01	0,00	0	0	0
РМ 10 қалқыма бөлшектері	0,0015	0,04	0,002	0,01	0,00	0	0	0
Күкірт диоксиді	0,0011	0,02	0,001	0,004	0,00	0	0	0
Көміртегі оксиді	0,018	0,36	0,355	0,060	0,00	0	0	0
Озон (жербеті)	0,39	0,13	5,54	1,11	0,17	11	0	0
Күкіртсутек	0,028	0,92	0,035	0,22	0,00	0	0	0
	0,003		0,018	2,25	5,85	379	0	0

Қорытынды:

Соңғы бес жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі 1 тоқсанда келесідей болып өзгерді:



Графиктен көріп отырғанымыздай, атмосфералық ауаның ластану деңгейі көтеріңкі болып бағаланды.

Максималды бір реттік шоғырлар саны бойынша күкіртсутек (379 жағдай), көміртегі оксиді (11 жағдай) болып анықталды.

Күкіртсутегімен ластануы адамдармен жануарлардың тіршілік әрекетінің қалдықтарының бактериялық ыдырауы кезінде пайда болатын және тазарту қондырғылары мен полигондардың шығарындыларында, ақуыздардың ыдырауы кезінде және коллекторлар мен кәріздердегі газ қоспасынан болатын табиғи құбылыс және жертөлелерде жинақталуы мүмкін. Көміртегі оксидімен ластанудың негізгі көздері-автокөлік және қатты отынды жағу.

2.4 Қордай а. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Қордай а. атмосфералық ауаның жай-күйіне бақылау 1 автоматтық станцияда жүргізіледі (1- қосымша).

Жалпы аудан бойынша ластану 2 көрсеткішке дейін анықталады: 1) күкірт диоксиді; 2) көміртегі оксиді,

9-кестеде бақылау бекеттерінің орналасу орны мен бекеттерде анықталатын көрсеткіштер тізімі туралы ақпарат көрсетілген.

9-кесте

Бақылау бекеттерінің орналасу орны мен анықталатын қоспалар

№	Бақылау жүргізу	Бекет мекен-жайы	Анықталатын қоспалар
1	үзіліссіз режимде, әр 20 минут сайын	Жібек жолы көшесі, №496«А»	көміртегі оксиді, күкірт диоксиді

2025 жылдың 1 тоқсанындағы Қордай а. атмосфералық ауа сапасының бақылау нәтижелері.

Бақылау желісі бойынша Қордай а. ауасының ластану деңгейі **төмен** деп бағаланып, ол көміртегі оксиді бойынша СИ=0,5 (төмен) және ЕЖҚ=0% (төмен) болып анықталды.

Ластаушы заттардың орташа және максималды бір-реттік шоғырлары ШЖШ-дан аспады.

Экстремалды жоғары және жоғары ластану (ЖЛ және ЭЖЛ) жағдайлары: ЖЛ (10 ШЖШ-дан аса) и ЭЖЛ (50 ШЖШ-дан аса) анықталмады.

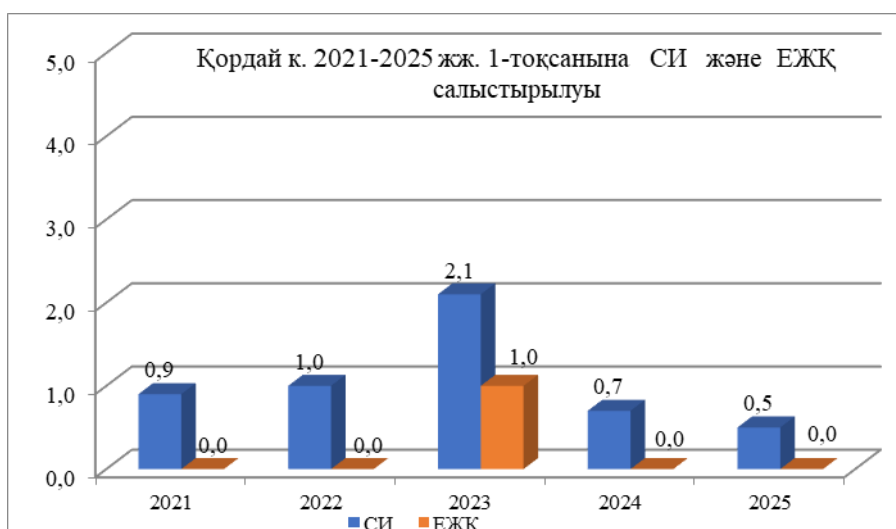
Нақты мәндер, сондай-ақ сапа нормативтерінің асу еселігі және асу жағдайларының саны 10-кестеде көрсетілген.

Атмосфералық ауа ластануының сипаттамасы

Қоспа	Орташа шоғыр		Ең жоғарғы бір реттік шоғыр		ЕЖҚ	ШЖШ арту жағдайларының саны			
	мг/м3	ШЖШ о.т.асу еселігі	мг/м3	ШЖШ м.б.асу еселігі		%	> ШЖШ	>5 ШЖШ	>10 ШЖШ
							оның ішінде		
Қордай а.									
Күкірт диоксиді	0,016	0,31	0,056	0,11	0,00	0	0	0	
Көміртегі оксиді	0,54	0,18	2,50	0,50	0,00	0	0	0	

Қорытынды:

Соңғы бес жылда атмосфералық ауаның ластану деңгейі 1 тоқсанда келесідей болып өзгерді:



Графиктен көріп отырғанымыздай атмосфералық ауаның ластану деңгейі төмен болып бағаланып, тек 2023 жылы көтеріңкі деңгейді көрсетті.

3. Атмосфералық жауын-шашын сапасының жай-күйі

Атмосфералық жауын-шашынның химиялық құрамына бақылау 3 метеостанцияда (Қаратау, Тараз, Төле би) алынған жаңбыр суына сынама алумен жүргізілді.

Жауын-шашын сынамаларында гидрокарбонаттар 38,75%, сульфаттар 19,08%, кальций иондары 14,03%, хлоридтер 8,15% басым болды.

Ең үлкен жалпы минерализация Қаратау МС 72,66 мг/л, ең азы Төле би МС 24,51 мг/л белгіленді.

Атмосфералық жауын-шашынның үлесті электр өткізгіштігі 42,96 мкСм/см-ден (Төле би МС) 104,15 мкСм/см (Қаратау МС) дейінгі шекте болды.

Түскен жауын-шашын сынамаларындағы қышқылдық сілтісі аздаған қышқылды сипатта болып 5,5 (Тараз МС) 6,5 (Қаратау МС) аралығында өзгерді.

Жауын-шашын құрамында барлық анықталатын заттардың шоғырлары шекті рұқсат етілген шоғырлардан аспады.

4. Жамбыл облысы аумағындағы жер үсті сулары сапасының бақылау нәтижелері

Жамбыл облысы бойынша жер үсті суларының сапасына бақылау 6 су объектісінің (Талас, Аса, Шу, Ақсу, Қарабалта, Тоқташ өзендері) 11 тұстамасында жүргізілді.

Жер үсті суларын зерттеу кезінде су сынамаларында су сапасының 31 физикалық және химиялық көрсеткіштері анықталады: *көзбен иолу, су шығыны, су температурасы, сутегі көрсеткіші, мөлдірлігі, еріген оттегі, қалқыма заттар, ОБТ₅, ОХТ, құрамында тұз бар негізгі иондар, биогенді заттар, органикалық заттар (мұнай өнімдері, фенолдар), ауыр металдар.*

Жамбыл облысы аумағындағы жер үсті сулар сапасының мониторинг нәтижелері.

Қазақстан Республикасының су объектілерінің су сапасын бағалауға арналған негізгі нормативтік құжаттар «Су объектілерінде судың сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі» болып табылады.

Су объектілерінің су сапасы Бірыңғай жіктеме бойынша келесідей бағаланады:

Су объектісінің атауы	Су сапасының класы		Параметрлері	Өлш. бірлік	Концентрация
	1 тоқсан 2024 жыл	1 тоқсан 2025 жыл			
Талас өзені	-	3 класс (орташа ластанған)	ОХТ	мг/дм ³	25,93
			Сульфаттар	мг/дм ³	101,57
			Магний	мг/дм ³	30,85
			Мыс	мг/дм ³	0,0011
Аса өзені	-	3 класс (орташа ластанған)	ОХТ	мг/дм ³	26,86
			Сульфаттар	мг/дм ³	108,78
			Магний	мг/дм ³	25,2
Шу өзені	-	3 класс (орташа ластанған)	ОХТ	мг/дм ³	20,5
			Сульфаттар	мг/дм ³	134,0
			Магний	мг/дм ³	28,73
			Мыс	мг/дм ³	0,0015
Ақсу өзені	-	4 класс (ластанған)	ОХТ	мг/дм ³	31,0
Қарабалта өзені	-	4 класс (ластанған)	ОХТ	мг/дм ³	30,86
Тоқташ өзені	-	3 класс (орташа ластанған)	ОБТ ₅	мг/дм ³	2,37
			ОХТ	мг/дм ³	19,3
			Сульфаттар	мг/дм ³	198,0
			Магний	мг/дм ³	41,66
			Аммоний ионы	мг/дм ³	0,69
			Мыс	мг/дм ³	0,0017

2025 жылдың 1-ші тоқсаны бойынша Талас, Аса, Шу және Тоқташ өзендері 3-ші класқа, Ақсу және Қарабалта өзендері 4-ші класқа жатады.

Жамбыл облысы су объектілеріндегі негізгі ластаушы заттар магний, оттегіні химиялық тұтыну, оттегіні биохимиялық тұтыну, сульфаттар, мыс және аммоний иондары болып табылады.

Жамбыл облысы бойынша жоғары(ЖЛ) және экстремалды жоғары ластану (ЭЖЛ) жағдайлары тіркелмеді.

Су объектілері тұстамаларындағы сапа бойынша ақпарат 2-қосымшада көрсетілген.

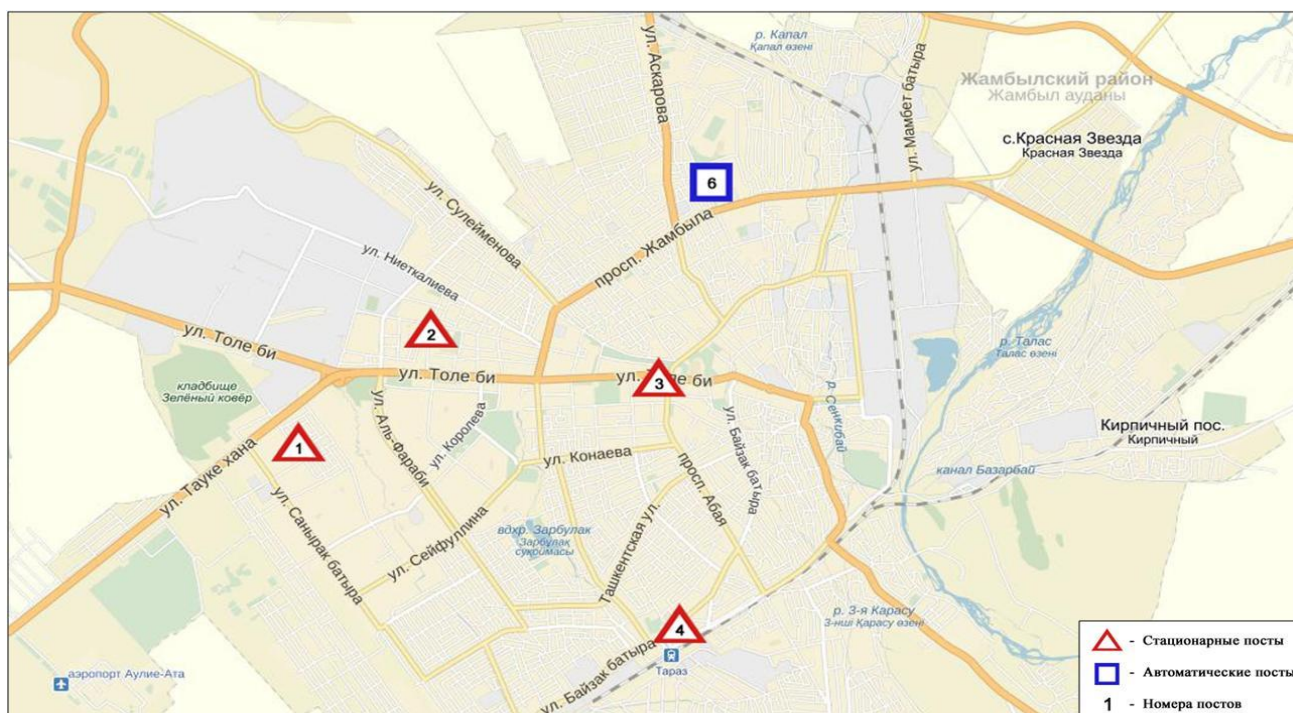
5. Жамбыл облысының радиациялық жағдайы

Жердегі гамма-сәулелену деңгейіне бақылаулар күн сайын 3 метеорологиялық станцияда (Тараз, Төле би, Шығанақ) жүргізіледі.

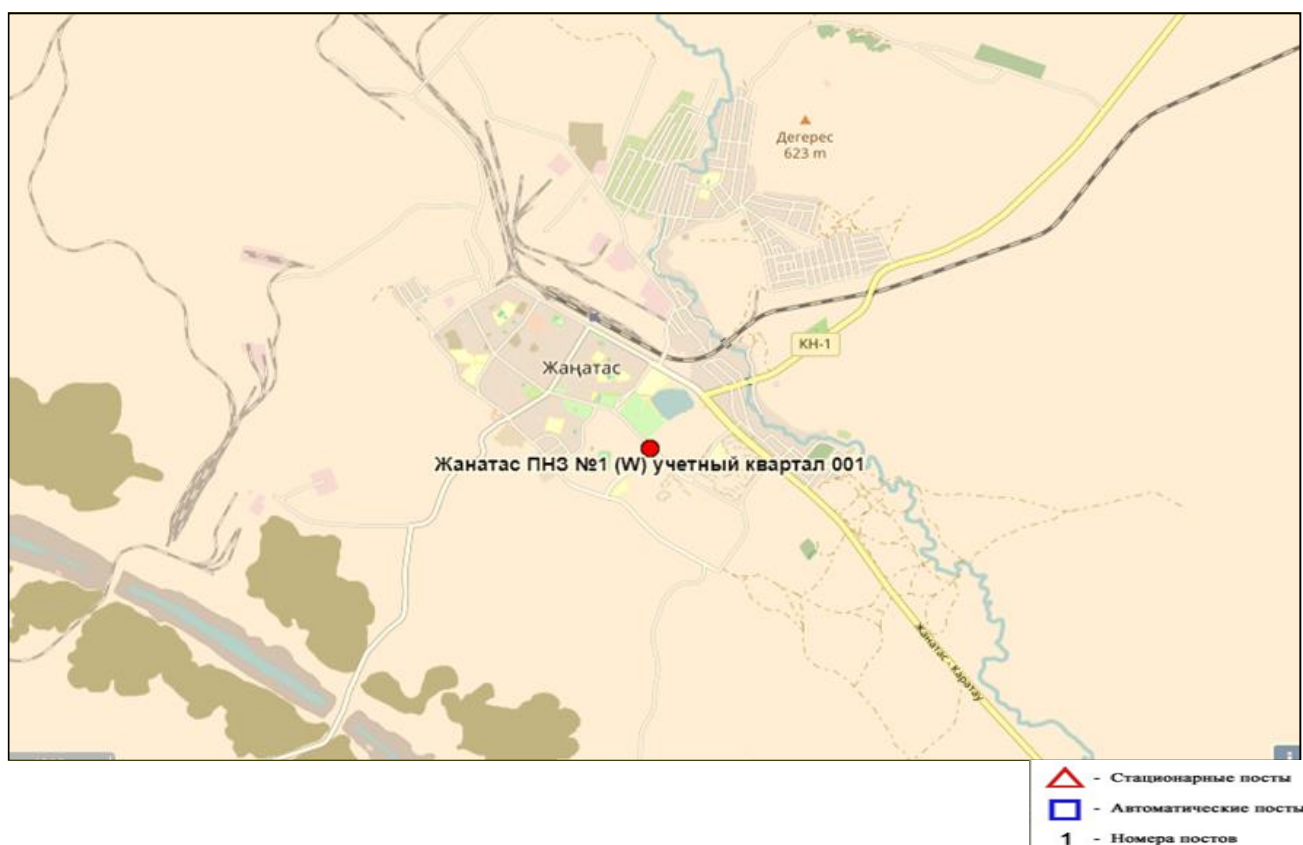
Аймақтың елді мекендерінде атмосфералық ауа қабатының жерге жақын қабатындағы радиациялық фонының мәндері 0,08-0,23 мкЗв / сағ аралығында болды. Облыс бойынша радиациялық гамма-фонның орташа мәні 0,17 мкЗв/сағ.

Жамбыл облысы аумағында атмосфераның жер беті радиоактивтердің түсу тығыздығына бақылау 3 метеорологиялық станцияларда (Тараз, Төле би, Шығанақ) горизонтальді планшеттер алу бес тәуліктік сынама жолымен жүзеге асырылды.

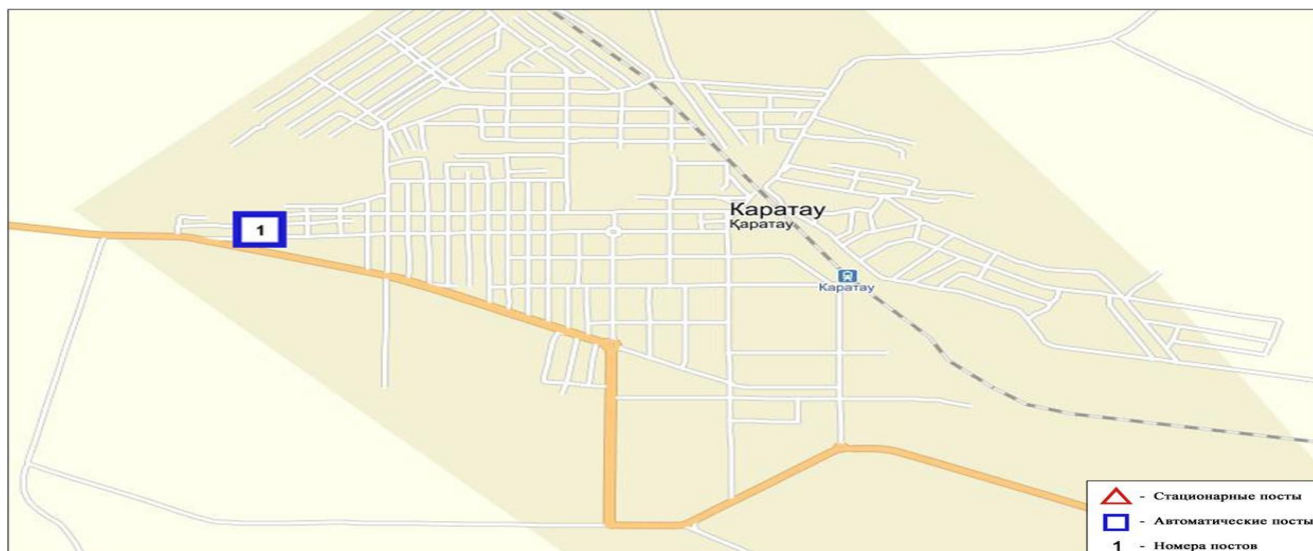
Облыс аумағында атмосфераның жер беті қабатындағы радиоактивті түсулердің тығыздығы 1,5-2,9 Бк/м² шегінде ауытқып отырды. Облыс бойынша радиоактивті түсулердің орташа тығыздығы 2,2 Бк / м² құрады.



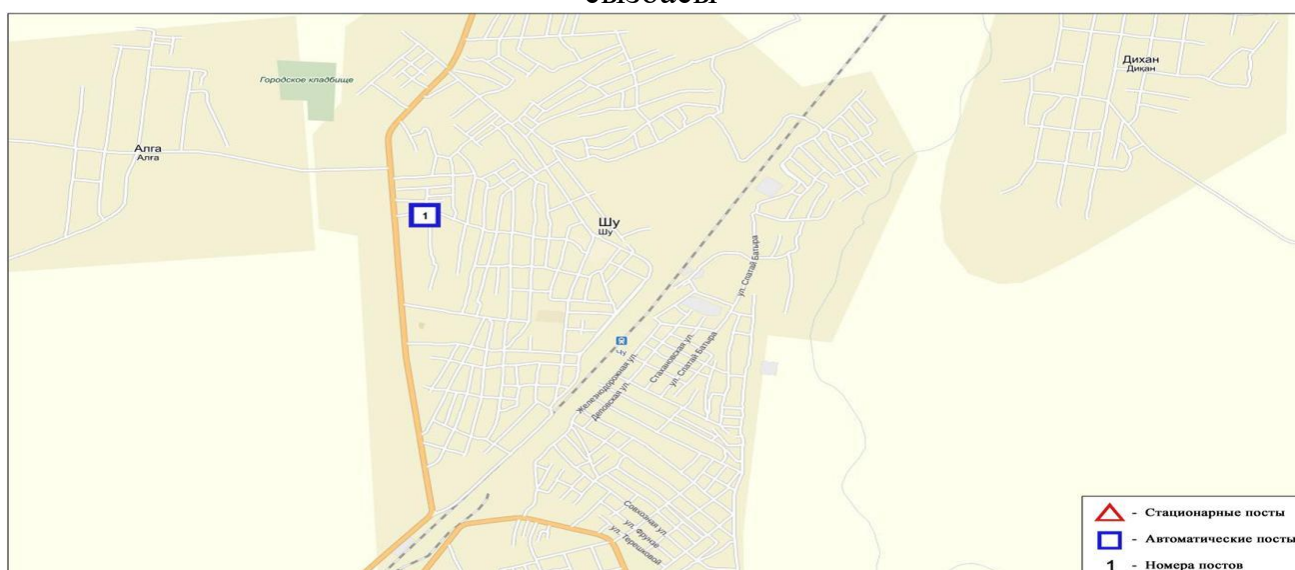
1-сурет. Тараз қаласының бақылау бекеттері мен метеостанциясының орналасу сызбасы



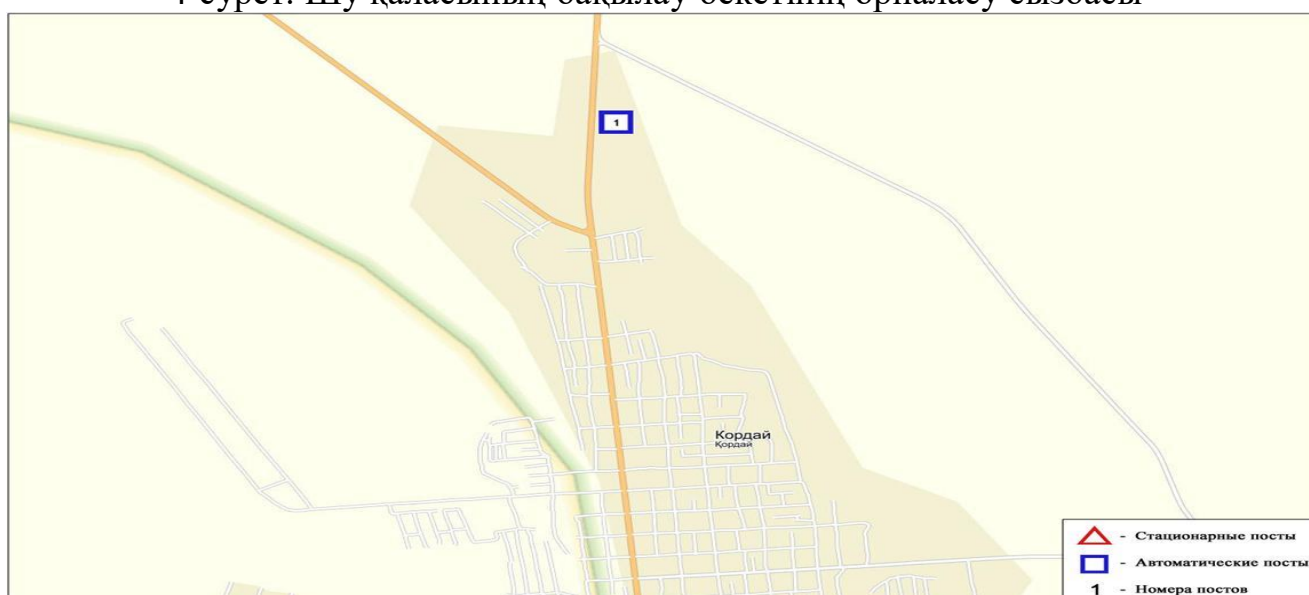
2-сурет. Жаңатас қаласының бақылау бекеті мен метеостанциясының орналасу сызбасы



3-сурет. Қаратау қаласының бақылау бекеті мен метеостанциясының орналасу сызбасы



4-сурет. Шу қаласының бақылау бекетінің орналасу сызбасы



5- сурет- Қордай к. бақылау бекетінің орналасу сызбасы

2 Қосымша

2025 жылдың 1 тоқсаны бойынша Жамбыл облысы жер үсті су сапасының тұстамалар бойынша ақпараты

Су объектісі және тұстама	Физика-химиялық параметрлердің сипаттамасы	
Талас өзені	Су температурасы 3,0 – 15,0°C шегінде болды, сутегі көрсеткіші 8,0 – 8,20, суда еріген оттегінің шоғыры 8,37 – 12,0 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,29 – 2,90 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 5 – 12см құрады.	
Жасөркен а., Жасөркен а. 0,7 км жоғары, су бекеті тұстамасында	3 класс	ОХТ – 21,83 мг/дм ³ , магний – 32,26 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну нақты концентрациясы фондық кластан аспайды, магнийдің концентарциясы фондық кластан асады.
Солнечный к., гидро бекеттен 0,5 км төмен	3 класс	ОХТ – 26,13 мг/дм ³ , сульфаттар – 101,06 мг/дм ³ , магний – 28,06 мг/дм ³ , мыс – 0,0013 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну және магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады, сульфаттар мен мыстың концентарциясы фондық кластан аспайды.
Тараз қ., Тараз қ. 7,5 км жоғары, МАЭС тұстамасынан 0,7км ыше жоғары, су бекетінен 3,0 км жоғары	3 класс	ОХТ – 26,7 мг/дм ³ , сульфаттар – 106,47 мг/дм ³ , магний – 30,8 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну және магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады. Сульфаттардың концентарциясы фондық кластан аспайды.
тұстама Тараз қаласынан 10 км төмен, қант және спирт комбинаттарының фильтрация алқаптарынан шыққан коллекторлы-дренаж суларынан 0,7 км төмен	3 класс	ОБТ ₅ – 2,21 мг/дм ³ , ОХТ – 29,06 мг/дм ³ , сульфаттар – 104,6 мг/дм ³ , магний – 32,26 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну және магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан асады. Оттегіні биохимиялық тұтыну және сульфаттардың концентарциясы фондық кластан аспайды.
Аса өзені	Су температурасы 1,0 – 5,0°C, сутегі көрсеткіші 8,05 – 8,35 суда еріген оттегінің шоғыры 9,5 – 13,1 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,53 – 2,49 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 5–11 см құрады.	
Шөлдала шағын ауданы (көпір үсті), Құмшағал а/о.	3 класс	ОХТ – 27,23 мг/дм ³ , сульфаттар – 111,26 мг/дм ³ , магний – 24,06 мг/дм ³ .
Аса өз., Аса а. 500 м төмен	3 класс	ОХТ – 26,5 мг/дм ³ , сульфаттар – 106,3 мг/дм ³ , магний – 26,3 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну және сульфаттардың нақты концентрациясы фондық кластан асады, магнийдің концентарциясы фондық кластан аспайды.
Шу өзені	Су температурасы 2,20 – 13,0°C шегінде болды, сутегі көрсеткіші 8,15 – 8,35, суда еріген оттегінің шоғыры 8,42 – 12,6 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,50 – 2,58 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 2–13 см құрады.	

Кайнар а. (Благовещенское а.), Кайнар а. 0,5 км төмен: су бекетінен 65 м. төмен	3 класс	ОБТ ₅ – 2,28 мг/дм ³ , ОХТ – 19,93 мг/дм ³ , сульфаттар – 137,66 мг/дм ³ , магний – 31,86 мгО/дм ³ , аммоний ионы – 0,53 мг/дм ³ , мыс – 0,002 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну, оттегіні биохимиялық тұтыну, сульфаттардың және мыстың концентарциясы фондық кластан аспайды. Магний және аммоний ионы нақты концентарциясы фондық кластан асады.
Д.Қонаев а. 0,5 км төмен	3 класс	ОХТ – 21,13 мг/дм ³ , сульфаттар – 130,3 мг/дм ³ , магний – 25,6 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну, сульфаттар және магнийдің нақты концентрациясы фондық кластан аспайды.
Ақсу өзені	Су температурасы 2,8 – 6,2°С шегінде болды, сутегі көрсеткіші 8,05 – 8,30, суда еріген оттегінің шоғыры 9,17 – 12,2 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,78 – 3,2 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 2–4,5 см құрады.	
Ақсу а. 0,5 км жоғары, Ақсу өзені сағасынан 10 км	4 класс	ОХТ – 31,0 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Қарабалта өзені	Су температурасы 2,8 – 5,4°С шегінде болды, сутегі көрсеткіші 8,15 – 8,30, суда еріген оттегінің шоғыры 11 – 14,1 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,74 – 2,68 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 2–4 см құрады.	
Баласағұн к. Қырғызстанмен шекаралас, өзен сағасынан 29 км	4 класс	ОХТ – 30,86 мг/дм ³ . Оттегіні химиялық тұтыну нақты концентрациясы фондық кластан асады.
Тоқташ өзені	Су температурасы 2,0 – 4,2°С шегінде болды, сутегі көрсеткіші 8,2 – 8,3, суда еріген оттегінің шоғыры 8,99 – 13,9 мг/дм ³ , ОБТ ₅ 1,76 – 3,12 мгО/дм ³ , мөлдірлігі 6–13 см құрады.	
Қырғызстанмен шекарада, Жауғаш Батыр а. ауыл шетіндегі өзен сағасынан 78 км қашықтықта	3 класс	ОБТ ₅ – 2,37 мг/дм ³ , ОХТ – 19,3 мг/дм ³ , сульфаттар – 198 мг/дм ³ , магний – 41,66 мг/дм ³ , аммоний ионы – 0,69 мг/дм ³ , мыс – 0,0017 мг/дм ³ . Оттегіні биохимиялық және химиялық тұтыну, магний, мыс және сульфаттардың нақты концентрациясы фондық кластан аспайды, аммоний ионы нақты концентарциясы фондық кластан асады.

Анықтамалық бөлім

Елді-мекен ауасындағы ластаушы заттардың шекті жол берілген шоғырлары (ШЖШ)

Қоспаның атауы	ШЖШ мәні, мг/м ³		Қауіптілік класы
	максимальді бір реттік (ШЖШ _м)	орта-тәуліктік (ШЖШ _{о.т})	
Азот диоксиді	0,2	0,04	2
Азот оксиді	0,4	0,06	3
Аммиак	0,2	0,04	4

Бенз/а/пирен	-	0,1 мкг/100 м ³	1
Бензол	0,3	0,1	2
Бериллий	0,09	0,00001	1
Қалқыма бөлшектер (шаң)	0,5	0,15	3
PM 10 қалқыма бөлшектері	0,3	0,06	
PM 2,5 қалқыма бөлшектері	0,16	0,035	
Хлорлы сутек	0,2	0,1	2
Кадмий	-	0,0003	1
Кобальт	-	0,001	2
Марганец	0,01	0,001	2
Мыс	-	0,002	2
Күшән	-	0,0003	2
Озон (жербеті)	0,16	0,03	1
Қорғасын	0,001	0,0003	1
Күкірт диоксиді	0,5	0,05	3
Күкірт қышқылы	0,3	0,1	2
Күкіртсутегі	0,008	-	2
Көміртегі оксиді	5,0	3	4
Фенол	0,01	0,003	2
Формальдегид	0,05	0,01	2
Фторлы сутек	0,02	0,005	2
Хлор	0,1	0,03	2
Хром (VI)	-	0,0015	1
Мырыш	-	0,05	3

«Қалалық және ауылдық елді-мекендердегі атмосфералық ауаға қойылатын гигиеналық нормативтер» (2022 жылғы 02 тамыздағы № ҚР ДСМ-70)

Атмосфераның ластану индексінің дәрежесін бағалау

Градация	Атмосфералық ауаның ластануы	Көрсеткіштер	Айға бағалау
I	Төмен	СИ ЕЖҚ, %	0-1 0
II	Көтеріңкі	СИ ЕЖҚ, %	2-4 1-19
III	Жоғары	СИ ЕЖҚ, %	5-10 20-49
IV	Өте жоғары	СИ ЕЖҚ, %	≥10 ≥50

Мемлекеттік органдарды тұрғындар қоғамдастығын ақпараттандыру үшін қалалардың атмосфера ластануының жай-күйі жөніндегі құжат 52.04.667–2005 БҚ. Әзірлеуге, салуға, баяндауға және мазмұндауға қойылатын жалпы талаптар.

Су пайдалану кластарын суды пайдаланудың санаттары (түрлері) бойынша саралау

Суды пайдалану класы	Тазалау максаты/түрі	Су пайдалану кластары					
		1 класс	2 класс	3 класс	4 класс	5 класс	6 класс
Су экожүйелерінің қызметі	-	+	+	-	-	-	-
Балық өсіру/ихтиофаунаны қорғау	Албырт балық	+	+	-	-	-	-
	Тұқы балық	+	+	+	-	-	-
Ауыз су-шаруашылық сумен жабдықтау және тамақ өнеркәсібі	Қарапайым өңдеу	+	+	-	-	-	-
	Дағдылы өңдеу	+	+	+	-	-	-
	Қарқынды	+	+	+	-	-	-

кәсіпорындарын сумен жабдықтау	өндеу						
Мәдени-тұрмыстық су пайдалану	Туризм, спорт, демалыс, шомылу	+	+	+	-	-	-
Суару	Дайындықсыз	+	+	+	+	-	-
	Тұндыру карталарын пайдалану кезінде	+	+	+	+	+	-
Өнеркәсіптік су пайдалану	Технологиялық процестер, салқындату процестері	+	+	+	+	+	-
Гидроэнергетика	-	+	+	+	+	+	+
Су көлігі	-	+	+	+	+	+	+
Тау-кен өндірісі	-	+	+	+	+	+	+

Ескертпе:

"+" – судың сапасы мақсатын қамтамасыз етеді;

"-" – судың сапасы мақсатын қамтамасыз етпейді.

* Су объектілерінде су сапасын жіктеудің бірыңғай жүйесі (ҚР АШМ СРК 09.11. 2016 жылғы №151 Бұйрық, оған 2024 жылғы 20 наурыздағы № 70 бұйрығымен өзгерістер енгізілді).

Радиациялық қауіпсіздік стандарты

Нормаланған мәндер	Доза шектері
Тиімді доза	Халық
	Жылына орта есеппен алғанда 1 м ³ в кез келген 5 жыл ішінде 5 м ³ в аспайды

* «Радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптар»

Топырақты ластаушы зиянды заттар шоғырларының шекті жол берілген (бұдан әрі - ШРШ) мөлшері

Заттардың атауы	Шекті рұқсат етілген шоғыр (бұдан әрі - ШРШ) топырақта мг/кг
Қорғасын (жалпы нысан)	32,0
Хром (жылжымалы нысан)	6,0

* Тіршілік ету ортасының қауіпсіздігіне арналған гигиеналық нормативтер Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрі 2021 жылғы 21 сәуірдегі № ҚР ДСМ -32 бұйрығымен бекітілген

«ҚАЗГИДРОМЕТ» РМК ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ ФИЛИАЛЫ

МЕКЕН-ЖАЙЫ:
ТАРАЗ ҚАЛАСЫ
ШЫМКЕНТ КӨШЕСІ 22
ТЕЛ. 8-(7262)-31-60-81
8-(7262)-56-80-51
E MAIL: info_zmb@meteo.kz